

Џон Еспосито, НЕСВЕТИ РАТ - ТЕРОР У ИМЕ ИСЛАМА

Књига *Несвети рат - терор у име ислама* аутора Џона Еспосита, професора међународних односа и студија ислама на Универзитету „Georgetown“, Washington D.C., занимљиво је и поучно штиво о исламском питању. Превод књиге је 2008. године објавила издачка кућа „Шахинпашић“ са сједиштем у Загребу и Сарајеву, а прво издање те књиге на енглеском језику, чији је наслов био „Unholy War“, објављено је у Енглеској 2002. године.

Несвети рат је књига која обилује детаљима који говоре како је настао и гдје су коријени „политичког ислама“ и „глобалног дихада“, како Еспосито назива терористичку борбу која се спроводи у име ислама. Анализом бројних питања везаних за исламско питање на глобалном плану, Еспосито на индиректан начин указује на неке од чињеница које су могле подстаћи исламски револт као што су, прије свега, поступци неких европских држава и Америке у односу на исламске земље.

Књига се састоји из четири дијела. У првом се говори о томе како се формира савремени терориста, илуструјући то кроз детаље из живота Бин Ладена. Џон Еспосито указује како су неке од најмоћнијих исламских држава (Саудијска Арабија, Авганистан и Судан) својим унутрашњим поли-

тикама утицале на тероризам и у каквој је вези Бин Ладен био са њима од осамдесетих година прошлог вијека. Џ.Еспосито је ту посебно апострофирао повезаност Бин Ладена са саудијском краљевском породицом, затим са владом Судана и талибанском влашћу Авганистана, износећи хронолошки ток развоја и прекид односа тих држава са чувеним терористом и периоде његовог боравка у тим земљама, указујући притом, који су мотиви, по његовом мишљењу, доприносили таквом развоју догађаја. Иначе, у првом дијелу књиге објашњава се формирање Бин Ладенове терористичке стратегије и доктрине, а наводе се и аргументи које Бин Ладен користи као оправдање за „одбрамбени дихад“, чије упориште налази у исламској традицији.

У другом дијелу књиге Еспосито трага за одговорима на питање о узроцима дихада и борбе за ислам. У том циљу анализира *Кур'ан* и друге историјске и теолошке изворе ислама, указујући да они „нуде теологију мира“.

Тако Еспосито даје објективан приказ историје ислама, пророка Мухамеда и „одбрамбеног дихада“. Кроз анализу *Кур'ана*, затим темеља формирања заједнице пророка Мухамеда и друге исламске традиције након подјеле на *шиите* и *суните*, указује

на обрасце понашања каснијих генерација у ситуацијама прогона и одбацивања, пријетње вјери и борби за опстанак заједнице. Такође, анализом *Кур'ана* Еспосито трага за одговорима на питање примјене принципа одбране, начела ратовања и услова за склапање мира. Може се констатовати да је једна од његових намјера да покаже основ настајања „исламске наднационалне димензије“, истражујући коријене настајања свјетске заједнице вјерника (*ума*) и основних значења цихада.

У намјери да то докаже Еспосито трага за историјским изворима и коријенима револуционарног цихада са увјерењем да „у свијести данашњих исламских активиста још увијек живи прошлост“, анализирајући, притом, покрете ревивализма као што је вахабизам, те исламске теологе и револуционаре од 14. вијека (Ибн Тајмија), до савремених дана (Сејид Кутб и други).

Трећи дио књиге *Несвети рат - терор у име ислама* обрађује неке од евентуалних узрока који су могли мотивисати појаву савремених исламских екстремистичких покрета, наводећи да је то европски колонијализам кроз промјену исламских друштава, затим окретање муслиманских друштава модернизацији, друштвеној реформи и образовању на Западу, што је довело до стварања двије класе муслимана различитих система вриједности и различитих ставова према западној култури и вриједностима. Присталице модернизације Еспосито сматра реформаторима који су тежили, заправо, стварању националне независности и моћи. Затим, предмет анализе у овом дјелу је и „крхкост“ националних држава, коју Еспосито

заснива на студији случајева неких исламских држава са отвореним конфликтима (Пакистан-Индија питање Кашмира, територија Либана одузета од Сирије, власт и територија Ирака и Кувајт, и др.).

Он разликује три врсте муслиманских држава: исламистичке, свјетовне и муслиманске, а може се констатовати да за ту подјелу везује и „поновни замах ислама“, мада наводи неке од заједничких узрока: осјећај неуспјеха, губитак идентитета, неуспјешни политички системи и неразвијене привреде. У Египту види државу која је дуго била лидер у арапском и исламском свијету и дала велики број исламских реформиста и терориста, који су слѣдбеници Хасана ал-Бане и Сејида Кутба. Трагајући за одговором на питање како је ислам постао насилна религија и култура, Еспосито још обрађује египатски цихад кроз дјеловање организација Исламски цихад и друге, палестински цихад кроз дјеловање организације Хамас, алжирски цихад и дјеловање организације Исламски фронт спаса и, посебно, саудијско-арабијски „вахабистички ислам“.

Четврти дио књиге се бави савременим кретањима, који Еспосито започиње констатацијом да су нека од тумачења узрока напада 11. септембра 2001. године (доказ сукоба цивилизација, насиље и тероризам су одлике исламске религије, глобални цихад против Запада, итд.) погрешни закључци. Зато Еспосито упућује да се знање о исламу мора унапријеђивати, јер су управо Бин Ладен и Ал Каида показали колико Запад мало зна о једној од највећих свјетских религија, која ће ускоро, по његовој процјени, постати друга религија у Америци по броју својих припадника.

Говорећи о актуелним питањима у вези са „глобалним поновним замахом“ религије, Еспосито анализира различите аспекте Хантингтонове хипотезе о „сукобу цивилизација“ (ислам и запад су вишевијековни непријатељи, опирање исламског свијета модерном западном начину живота, опирање капитализму и унапређењу исламског односа према жени, итд.).

Тражећи везу између ислама и демократије, односно одсуства демократије у исламским друштвима, Еспосито анализира историјске, политичке, међународне и друге елементе тога проблема. Такође, анализира три студије случаја исламских политичара за које наводи да су изузетни примјери исламске реформе и цивилизацијског дијалога (малезијски политичар Анвар Ибрахим, председник Ирана Мухамед Хагами и председник Индонезије Абдурахман Вахид).

У последњем дијелу обрађена је америчка спољнополитичка стратегија према муслиманском свијету, ради истраживања да ли су муслимански агресивни одговори према Америци и муслимански антиамериканизам оправдани. Као једну од форми таквог исламског одговора на све оно што Америка и америчко друштво представљају, Еспосито затвара круг са Ал

Каидом и терористичким нападом на Свјетски трговински центар 11. септембра 2001. године. Без жеље да према било којој од те двије стране буде нерационалан шаље двије јасне поруке: да Америка не смије одговарати војним и економским средствима на исламску агресију јер је таква стратегија неуспјешна и може подстаћи у исламском свијету већу радикализацију и антиамериканизам, те да се политичким и економским разлозима тероризма мора озбиљније позабавити јер је он као канцер који уништава „међународно тијело“ и има тенденцију ширења.

Ова књига пружа широку студију ислама од коријена те религије, преко различитих аспеката и манифестација свега онога што ислам данас представља и како га људи доживљавају, до унутрашњих струјања у самим исламским друштвима, исламској религији и култури, а све је то поткријељено са пуно примјера и података. Стога *Несвети рат-терор у име ислама* Џ. Еспосита, може послужити као веома користан извор за оне који се интересују за студије ислама, као и за професионалце из различитих области друштвених наука, јер ова књига представља научну синтезу важних података о исламу и коријенима „терора у име ислама“.

Мр Оливера Ињац